

NAUČENA LEKCIJA

Nakon dramatičnog scenarija koji se odigrao na robnoj kući „ Doma „ u Osijeku još uvijek pokušavamo promijeniti lošu prognozu rezultata požara velikih objekata . S tim ciljem u postrojbi zapovjednici smjena izradili su operativne planove gašenja robnih centara „ Metro „ „ Emmezeta“ „ Spar „ „ Merkator „ te „ Kaufland „ koji je u izradi . Prilikom vrlo opsežne izrade planova zapovjednici smjena su proveli puno radnih sati u razgovoru sa stručnim i odgovornim osobama , snimajući prostor i tehnološke sustave te proučavajući nacрте i službenu dokumentaciju. Svaki završeni plan rezultirao je predavanjem autora te cijelim nizom pojedinačnih i grupnih obilazaka navedenih prostora. Na robnim kućama „ Metro „ i „ Kaufland „ tijekom posljednjih nekoliko mjeseci više puta se oglasio požarni alarm prilikom kojih se pokrenuo vatrogasni sustav Grada Osijeka (pokrenuta dežurna smjena , podignuti DVD-i , izvješćeni nadležni vatrogasni zapovjednici , izvršeno dojavljivanje drugim hitnim službama i pojedincima važnim za intervenciju , upozorene dispečerske službe opskrbljivača energijom i dr.). Tom prilikom , s voditeljima sigurnosti robnih centara izvršeni su opsežni obilasci objekata te utrdene manjkavosti u tehničkom , a li i u organizacijskom pogledu. Sa stručnim službama tvrtke „ Metro „ svake godine sudjelujemo u izradi vježbe koju izvodimo u suradnji sa radnicima robnog centra. Izvršili smo obuku vatrogasaca u korištenju nove opreme za gašenje, kao i osiguranju dovoljne količine vode tijekom cijele akcije gašenja . Poseban akcent stavili smo na usmjeravanje zapovjednika i voditelja smjena na poštivanje osnova taktike kod prvopridošlih vatrogasnih snaga , a sve u cilju svođenja mogućnosti za stradanje vatrogasaca na najmanju moguću mjeru. Izveli smo i pokazno edukativnu vježbu za zapovjednike i voditelje na objektu robne kuće „ Getro „. Sve probleme koje smo uočili na posljednjih nekoliko velikih požara pokušavamo riješiti na drugi način s ciljem povećanja učinkovitosti ,ali i sigurnosti za sve buduće sudionike ovakvih događaja.

Posebno želim istaknuti promjenu ustrojstvene strukture postrojbe. Postali smo prva postrojba u Hrvatskoj koja je u Pravilnik o unutarnjem ustrojstvu ugradila i radno mjesto časnika za sigurnost. Držimo da je odabir čovjeka - vrhunskog intelektualca , sportaša i nadasve čovjeka željnog usvajanja novih znanja i sposobnosti smjer kojim ćemo u buduće popraviti sigurnosne uvjete na velikim događajima.

Osim toga, u postrojbi je, od nedavno, na snazi zapovijed o postupanju kod izlaska prvih snaga , izdavanja zapovjedi i vođenja unutarnje navale te cijeli niz savjeta koji imaju za cilj povećati sigurnost samih gasitelja.

Ipak , razmišljajući o ovoj problematici ,tijekom godišnjeg odmora, imam gorak okus u ustima kad god pomislim da li se nešto suštinski promijenilo u taktičkom nastupu vatrogasaca Osijeka. U slučaju da se ponovi „ Doma „ „ Getro „ ili neki drugi veliki požar da li bi vatrogasci bili sigurniji.

Svakom zapovjedniku to mora biti prvorazredno pitanje. S tim mislima u glavi prihvaćam se čitanja tehničkih izvješća USFA (Američke protupožarne uprave). Čitam izvješća koja su izradili poznati stručnjaci za istrage požara u suradnji sa vatrogasnim zapovjednicima.

Ovaj način stručne analize velikih događaja pokrenuo je Odjel domovinske sigurnosti koji je poslije rujna 2001. godine prerastao u Ministarstvo domovinske sigurnosti. Otprilike ovako izgleda uvod svakog izvješća:

Američka protupožarna uprava (USFA) razvija izvješća sa izabраниh velikih požara iz cijele zemlje. Ovi požari obično uključuju višestruke gubitke života kao i velike gubitke imovine. Ipak, glavni kriterij za izradu izvješća je da li će ono rezultirati „ NAUČENOM LEKCIJOM „ . U nekim slučajevima te lekcije bacaju novo svjetlo na saznanja o djelovanju požara na konstrukcije građevina ili njihovih dijelova , na ljudsko ponašanje u požaru itd. U drugim slučajevima „ lekcije „ nisu nove , ali su dovoljno ozbiljne da stvari budu rasvijetljene još jednim izvješćem o požarnoj tragediji.

U nekim slučajevima , specijalna izvješća razvijaju se u savjetovanja , treninge ili nove tehnologije koje su zanimljive protupožarnim službama . Izvješća se šalju u protupožarne časopise i distribuiraju na nacionalne i regionalne protupožarne skupove. Međunarodna organizacija protupožarnih upravitelja pomaže USFA-u u usvajanju saznanja u protupožarnim službama. Izvješća su dostupna na zahtjev dostavljen USFA-u. Da se ne zaborave, neka od njih se objavljuju u protupožarnim časopisima i novinama.

Glavnina ovog posla usmjerena je na davanje detaljnih informacija o **prirodi protupožarnih problema zakonodavcima koji moraju odlučiti o dodjeli sredstava između protupožarnih ili drugih aktualnih problema te omogućiti protupožarnim službama usvajanje i primjenu kodova , trening , protupožarnu javnu edukaciju ,utjecaj na tehnologije građenja i druga područja.**

Protupožarna organizacija , koja nema zakonodavne ovlasti , šalje **iskusne protupožarne istražitelje u određenu zajednicu poslije velikog događaja samo kad se lokalne protupožarne vlasti uvjere da će pomoć i prezentacija od strane USFA biti podrška i da ni na koji**

način neće utjecati na njihov položaj. Intencija nije dolazak za vrijeme ili odmah po događaju , već radije „ kad se prašina slegne „ tako da je kompletan i objektivan **pogled moguć na sve značajne aspekte događaja** . Lokalne vlasti pregledavaju USFA-ovo izvješće dok je ono u izradi. USFA-ovi istražitelji ili tim su dostupni lokalnim **vlastima ukoliko žele tehničku asistenciju za njihovu vlastitu istragu.**

Izvješće o požaru na skladištu u gradu Detroitu u državi Michigan

Izvješće je napisano vrlo detaljno te potkrijepljeno brojnim skicama požarišta sukladno kronologiji događaja te s više fotografija požara koji se razvijao u kompleksu skladišnih zgrada.

Scenarij se odvija tako da je nakon dojave o požaru na jednoj od skladišnih zgrada (sjeverni kompleks - izgrađen početkom 20. stoljeća i napušten) nastao manji požar smeća i građevinskog materijala na trećem katu. Na požar je prva izašla ekipa vatrogasaca iz Trening akademije vatrogasnog Odjela grada Detroita koja je i najbliža mjestu događaja. Njihov dolazak je zabilježen 2 minute od primljene obavijesti. Nakon okupljanja još nekoliko ekipa sa ljestvama i vozilima za gašenje grupa od 8 vatrogasaca se uputila na pretraživanje prostora iznutra. Svi su na sebi nosili kompletnu zaštitnu odjeću i obuću , ali samo četvorica njih i dišne aparate. Kad su došli do požara na trećem katu utvrdili su da se radi o požaru tri hrpe otpadnog građevinskog i drugog materijala. Prostor i požar koji su zatekli nije im izgledao kao nešto što oni ne bi mogli svladati. Kroz jedan prozor bacili su užu za koje su im vatrogasci izvan objekta zakačili cijev s mlaznicom za gašenje. U međuvremenu , uvjeti u prostoru u kojem su se našli počeli su se ubrzano mijenjati. U drugom objektu koji se naslanjao na njihov prostor te je bio povezan s njim iz nekoliko otvora počeo je kuljati gusti dim kroz koji su počeli probijati plameni jezici. Vatrogasci su ubrzo shvatili da se stvaraju uvjeti za flashover . Nakon toga četvorica od njih uspijevaju staviti maske dišnih aparata na lice dok preostali ne. Vatrogasci ne mogu dovoljno brzo pronaći stepenice za izlaz , jer je sve ispunjeno dimom. Dvojica se spašavaju u zadnji tren. Kod realizacije flashovera silaze niz stubište. To su vatrogasci bez dišnih aparata. Zadobivaju opekline drugog i trećeg stupnja po rukama , zapešćima , vratu i obrazima. Jedan vatrogasac (iz grupe koja je imala dišni aparat) pokušava naći spas kroz prozor ,ali pada na ulicu na glavu. Vatrogasni zapovjednik poziva hitnu pomoć koja konstatira njegovu smrt po dolasku u bolnicu. Drugi vatrogasac (imao je dišni aparat) pokušava dohvatiti ljestve preko drugog prozora. Međutim, zbog dima ih ne vidi , promašuje ih i također pada na ulicu. Srećom , pri padu zapinje za telefonske žice koje mu ublažavaju pad i završava s teškim ozljedama (lom lakta i ramena).

Preostala četvorica spašavaju se na različite načina preko ljestvi i stubišta.

Stanje na požaru se komplicira. Požar zbog velike vrućine prelazi i na južni kompleks zgrada u kojem su smještena skladišta za proizvodnju papira. Objekti uskoro bivaju potpuno zahvaćeni požarom. Vatrogasci u tijeku gašenja prelaze na defenzivni načina gašenja, ali nakon tri sata od početka požara događa se još jedna tragedija u kojoj se ruše etaže sa nestabilnim zidovima na drugom i trećem katu jedne od zgrada u južnom kompleksu i tom prilikom zatrpavaju još dva vatrogasca koji se nalaze na prvom katu. Nakon toga sve aktivnosti se usmjeravaju na spašavanje koje , na žalost , završava konstatacijom da su i oni preminuli.

Požar je nakon toga gašen još 24 sata. Gubitak života trojice vatrogasaca na vrlo dramatičan način odjeknuo je poput eksplozije u Vatrogasnom Odjelu grada Detroita kao i u svim vatrogasnim odjelima širom zemlje. Događaj je izuzetno loše utjecao na moral zaposlenog osoblja i trebalo je puno vremena da se ti strahovi savladaju.

Nakon detaljnih opisa događaja u tehničkom izvješću slijede zaključci :

NAUČENE LEKCIJE

1. Zgrade u ovom požaru u **velikoj mjeri su bile izgrađene od vrlo gorivih materijala. Uređenje objekata stvorilo je uvjete za vrlo brzi** rast i napredovanje požara, posebno u objektima u kojima je požar uznapredovao nakon prestanka rada automatskog sprinkler sistema , a vatrootporna vrata i zidovi popustili. Ovi su faktori morali biti sagledani u planiranju prilikom prethodnih obilazaka . **Hitne službe moraju biti pripremljene na reakciju u slučaju uvjeta ekstremnog** porasta požara.

2. Prazne **zgrade često predstavljaju „ primamljivu glazbu “** za **članove zajednice koji ih koriste** za kriminal paleži zbog profita ili zbog mnogih nepredvidivih motiva. Tamo gdje su prisutni ovi **problemi hitne službe moraju unaprijed izrađivati planove te se** upoznati sa objektima , njihovim sadržajem , **specijalnim opasnostima i skrivenim zamkama koje bi mogle biti kritične za** vrijeme vatrogasnih operacija. Snage moraju biti direktno i hitno **te što je moguće brže upozorene o tome što opožarene zgrade skrivaju te u slučaju njihovog kolapsa. Ove su situacije uistinu nepredvidive. Vatrogasci zatečeni u požaru moraju biti posebno pozorni na više točaka nastanka te** ubrzanja požara kao i na druge faktore koji mogu uzrokovati rapidnu promjenu požarnih uvjeta.

3. Sastav materijala skladišta nije bio samo visoko gorivo, nego je **uništio prolaze kroz skladišno područje i na taj način je spriječio vatrogasce u pronalasku stepenica kad se razvio neočekivani skriveni flashover**. Kad nastupe okolnosti ove prirode, uporaba užadi te vatrogasnih cijevi za traženje puta prema izlazu treba biti ozbiljno razmotrena.

4. Kad se bori protiv bilo kojeg tipa požara, časnik koji zapovijeda mora biti neprestano svjestan rizika za osoblje i pitanja „ da li su potencijalni rezultati vrijedni rizika „. Niti jedna zgrada ne vrijedi života vatrogasaca . Oštećene ili potpuno uništene zgrade nisu dovoljne rizika za osoblje pod bilo kojim okolnostima. To mora biti kontinuirano razmatrano. Kako bilo, nije realno pristupiti gašenju bilo kojeg požara u oštećenoj zgradi koja gori bez prethodne provjere. Ako požar nije stavljen pod kontrolu u njegovoj ranoj fazi , on će nekontrolirano rasti do ogromnih proporcija i stvoriti mnogo veće rizike za vatrogasce i za zajednicu.

5. Od njihovog dolaska , vatrogasci koji su ušli proučavajući situaciju nisu otkrili nikakvu znakovitu opasnost. Kada se flashover počeo stvarati, oni su vrlo brzo počeli uočavati vrućinu i plamenove u uvjetima potpune nevidljivosti . Vatrogasci koji su imali dišne aparate na leđima imali su vremena da stave maske na lice kad su se našli u opasnosti. Oni koji nisu imali dišne aparate našli su se u ekstremno velikoj opasnosti i imali su sreću što su preživjeli.

Bez obzira na sve , zapovjednik postrojbe mora poduzeti osnove **predostrožnosti, uključujući :**

- **pronaći sekundarne puteve za izlaz;**
- **uvjeriti se da svo osoblje nosi kompletnu zaštitnu odjeću te dišne aparate;**
- **ostvariti kontakt sa svim članovima navalnih grupa cijelo vrijeme;**
- konstantno biti svjestan njihovog okruženja i promjena uvjeta; i
- **biti istreniran da reagira na neočekivane opasne situacije.**

6. Operacije širokih razmjera kao što je bila ova , zahtijevaju uspostavljanje strogog, centraliziranog zapovijedanja te primjenu osnova strategije u upravljanju i koordinaciji. To mora biti podržavano organizacijom kojom se kontrolira **taktička pozicija i učinkovitost svih operativnih snaga i onih koji ih nadziru sukladno sa strateškim planom. To zahtjeva postojanje časnika te efektivnu komunikaciju za uspostavljanje početnih snaga. Ofenzivne i defenzivne vatrogasne operacije ne bi nikad smjele biti pomiješane. Kada se požar gasi defenzivnim načinom svo osoblje mora biti upoznato sa strateškim planom i ostati izvan ugroženog područja sve do opoziva zapovjedi od strane zapovjednog časnika. „ Operacije slobodnog stila „ ne smiju biti prihvaćene.**

7 Inheretna strukturna slabost zgrade može i ne mora biti vidljiva. **Potencijalno slabe točke trebale bi biti označene prilikom prethodnog planiranja i inspekcijskih obilazaka. Časnici za sigurnost morali bi biti uključeni u nadgledanje operacije i razmatrati uvjete u kojima su svi koji su ušli. Svi oni bi morali biti sposobni prepoznati znakove slabosti ili nadolazećeg kolapsa.**

8. Važnost spasilačkih operacija može natjerati vatrogasce da prihvate različite rizike i dovedu se u opasnost na mnogo načina. Rizik od mogućih gubitaka ljudstva morao bi se odvagnuti nasuprot mogućem uspješnom spašavanju. Gubitak kontrole može eskalirati iz tragične situacije u ogromnu nesreću.

Nakon ovih konstatacija **slijedi konačni zaključak :**

Prikazana „ NAUČENA LEKCIJA „ u ovom izvješću ne bi trebala biti doživljena kao kritika Vatrogasnog odjela grada Detroita ili bilo koje osobe uključene u ovaj incident. Ovaj požar prezentira ekstremnu neobičnu kombinaciju okolnosti koje su imale razoran efekt na vrlo kompetentnu i iskusnu vatrogasnu postrojbu. U incident su uključene herojske akcije i tragični rezultati koji su odjeknuli u Vatrogasnom odjelu grada Detroita i u svim vatrogasnim postrojbama. Ove lekcije morale bi biti uzete kao podsjetnik da vatrogascima nikada ne smije popustiti pozornost na osnove

sigurnosnih procedura i da moraju uvijek biti spremni na promjenu **situacije iz rutinske u kritičnu bez upozorenja.**

Čitam ova tehnička izvješća i pokušavam se sjetiti nekog događaja koji je kod nas analiziran od strane vatrogasnih eksperata te nezavisnih protupožarnih istražitelja. Ne mogu se sjetiti niti jednog.

I tako , prolaze godine , događaju se velike intervencije , i na svakoj se čine brojne taktičke pogreške koje, u slučaju stradanja ljudstva, mogu preko noći zapovjednike pretvoriti u „ progonjene zvijeri „.

Veliki događaji zahtijevaju studioznu pripremu na osnovi tehničkih izvješća. No na njih ćemo još čekati , jer su nam infrastrukturni resursi premali , a iskustva skromna dijelom zbog rijetkih velikih požara , dijelom zbog nespremnosti stavljanja vlastite organizacije pod lupu stručne javnosti kako bi naša iskustva poslužila drugima , a u konačnici se multiplicirala u „ NAUČENU LEKCIJU „.

Tekst preveden iz tehničkog izvješća :

Detroit, Michigan

USFA-TR-003/March 1987
HomelandSecurity

Boris Banjan prof., dipl.ing.